

Sygn. akt V CSK 333/16

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa A. M.

przeciwko R. L.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 15 grudnia 2016 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 9 września 2015 r., sygn. akt III Ca (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 1800 (jeden
tysiąc osiemset) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany R.L. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 9 września 2015 r. oddalającego jego apelację od wyroku Sądu Rejonowego w Ż. z dnia 19 marca 2015 r. Sąd Rejonowy pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy w postaci aktu notarialnego z dnia 18 marca 2011 r. sporządzonego w Kancelarii Notarialnej notariusza M. O., zaopatrzony w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 27 września 2011 r., wystawiony przeciwko powódce A. M.. Sąd ustalił, że powódce - będącej w trudnej sytuacji finansowej - prowadząca pośrednictwo finansowe I. M. zaproponowała dokonanie sprzedaży mieszkania na okres trzech miesięcy i udzielenie z uzyskanych pieniędzy pożyczki D. P. na okres 3 miesięcy, dzięki czemu uzyska od D. P. zysk w wysokości 20-30.000 zł. I. M. skontaktowała powódkę z prawnikiem M.J., który przyprowadził jej pozwanego - zainteresowanego kupnem mieszkania. Notarialna umowa sprzedaży zawarta została za cenę 70.000 zł (rynkowa wartość lokalu wynosiła około 130 000 zł) i w jej § 4 powódka poddała się egzekucji w zakresie obowiązku wydania lokalu pozwanemu do dnia 30 czerwca 2011 r. Z uzyskanej ceny powódka zapłaciła opłaty notarialne, 1.000 zł wynagrodzenia prawnika, a 60.000 zł przekazała D.P. tytułem pożyczki z terminem spłaty maksymalnie do czerwca 2011 r., za poręczeniem i. M.. Umowę przedwstępną sprzedaży nieruchomości, zastrzegającą jej prawo odkupu mieszkania po trzech miesiącach otrzymała po miesiącu, po telefonach do I. M. . Pozwany żądał 7.000 zł tytułem odsetek miesięcznie za pożyczenie powódce kwoty 70.000 zł, wobec czego miał otrzymać łącznie 91.000 zł. W maju 2011 r. powódka zaczęła podejrzewać, że została oszukana; wtedy pismem z dnia 12 lipca 2011 r. złożyła pozwanemu oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych zawartej z nim umowy, powołując się na podstęp osoby trzeciej (I. M.) i zażądała zwrotnego przeniesienia własności nieruchomości. W dniu 11 stycznia 2012 roku komornik wszczął postępowanie egzekucyjne przeciwko powódce na podstawie opatrzonego klauzulą wykonalności aktu notarialnego z dnia 18 marca 2011 r. Sąd Rejonowy w Ż. prawomocnym wyrokiem z dnia 10 marca 2014 r. uznał D. P. za winną popełnienia przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. na szkodę powódki, a dniu 7 stycznia

2015 r. wszczęto dochodzenie w sprawie podejrzenia dokonania oszustwa przez I. M., R. L. i M. J.. Sąd pierwszej instancji uznał, że powódka skutecznie uchyliła się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w umowie sprzedaży mieszkania, ponieważ umowę zawarła na skutek błędu wywołanego podstępem I. M., która - wykorzystując jej trudne położenie - utwierdziła ją w przekonaniu, że jedynie czasowo „zastawia” swoją nieruchomości. Sąd ustalił, że pozwany wiedział o podstępie, gdyż prowadził działalność gospodarczą w zakresie obrotu nieruchomościami i orientował się w cenach nieruchomości, wiedział więc, że cena nie odpowiada wartości nieruchomości. Sąd wnioskując z ustalonych faktów uznał, że oświadczenie powódki o uchyleniu się od oświadczenia woli zostało doręczone pozwanemu. Stwierdził też, że zarzuty powódki nie były sprekludowane na podstawie art. 843 § 3 k.p.c.

Sąd odwoławczy, rozpoznający sprawę na skutek apelacji pozwanego, podzielił ustalenia faktyczne i argumentację prawną Sądu pierwszej instancji.

W skardze kasacyjnej opartej na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. pozwany zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędne zastosowanie art. 86 § 2 k.c., błędną wykładnię art. 88 § 1 k.c. oraz art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. i art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. wskazał też na naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy - polegające na niezastosowaniu art. 843 § 3 k.p.c. przy zastosowaniu art. 321 § 1 k.p.c. oraz niezastosowaniu art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. We wnioskach domagał się zmiany wyroku w całości poprzez oddalenie powództwa a także zasądzenia od powódki na jego rzecz kosztów procesu za całość postępowania, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego

orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania. Skarżący uzasadnił potrzebę rozpatrzenia jego skargi przesłankami z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c., to znaczy występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebą wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości bądź rozbieżności w orzecznictwie, ujętych w pytaniu „czy zgodnie z przepisami art. 843 § 3 k.p.c. w zw. z art. 191 i 193 k.p.c. przedmiot procesu w sprawie o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności jest zindywidualizowany poprzez żądanie i konkretny zarzut (podstawę powództwa) czy też przedmiot procesu powinien być ujmowany całościowo i sprowadza się do żądania pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności niezależnie od wchodzących w rachubę podstaw.” Nadto skarżący wskazał, że jego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ Sąd odwoławczy błędnie uznał, iż późniejsze (tj. po wniesieniu powództwa) powołanie się na oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli o sprzedaży nieruchomości stanowi uszczegółowienie wcześniej powołanych okoliczności faktycznych wskazanych w pozwie. Jednocześnie skarżący wskazał, iż oczywistość skargi wyraża się w tym, że Sądy obu instancji jako podstawę obalenia aktu przyjęły inny zarzut niż objęty żądaniem pozwu. Oczywistość skargi wyrażała się, zdaniem skarżącego również w tym, że wada oświadczenia woli, która miała stanowić podstawę pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności powodowała nieważność czynności tylko po złożeniu oświadczenia przez uprawnionego - powódka w pozwie nie przytoczyła tej okoliczności. Skarżący wskazał też, że oczywiście uzasadniony jest zarzut naruszenia prawa materialnego, gdyż Sąd błędnie przyjął, iż doszło do skutecznego uchylenia się od skutków oświadczenia woli złożonego przez powódkę pod wpływem kwalifikowanego błędu (podstępu osoby trzeciej) w warunkach braku wiedzy pozwanego o takim podstępie.

Zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno być sformułowane jako problem prawny wymagający rozstrzygnięcia, z określeniem przepisów prawa, w związku z którymi powstał i wskazaniem argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi to być problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurystycznego, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju myśli prawnej i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także przy rozstrzyganiu innych podobnych spraw (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 976/14, LEX nr 1802572).

Z kolei przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych; rozbieżności te należy przytoczyć (zob.: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., sygn. akt III CSK 104/08, nie publ.; z dnia 28 marca 2007 r., sygn. akt II CSK 84/07, nie publ.; z dnia 15 października 2002 r., sygn. akt II CZ 102/02, nie publ.; z dnia 12 grudnia 2008 r., sygn. akt II PK 220/08, nie publ.; czy z dnia 11 stycznia 2008 r., sygn. akt I UK 283/07, nie publ.). Konieczne jest też przedstawienie argumentacji świadczącej o tym, że wątpliwości mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Argumentacja skarżącego, mająca uzasadnić występowanie obu tych przesłanek, nie spełnia koniecznych wymagań. Wskazywany przez niego problem był już wielokrotnie przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego, ostatnio w uchwale z dnia 25 listopada 2010 r., III CZP 91/10 (OSNC 2011 nr 6, poz. 68). Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że art. 843 § 3 k.p.c. nie wyłącza w ogóle dopuszczalności przedmiotowej zmiany powództwa lub możliwości powoływania w toku procesu nowych zarzutów

(podstaw powództwa), które nie mogły być przytoczone w pozwie. Nie jest to więc zagadnienie wymagające dalszych rozważań prawnych. Niewątpliwie jest i to, że obowiązkiem powoda zgłaszającego powództwo przeciwegzekucyjne jest przytoczenie podstaw faktycznych swojego żądania, zaś ich kwalifikacja prawna jest obowiązkiem sądu. Skarżący nie wykazał też by w orzecznictwie pojawiały się rozbieżności w tym zakresie.

Oczywista zasadność skargi kasacyjnej, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zachodzi tylko wtedy, gdy dla przeciętnego prawnika z samej treści skargi - bez pogłębionej analizy i juredycznych dociekań - w sposób jednoznaczny wynika, że wskazane w niej podstawy zasługują na uwzględnienie. Skarżący, powołując się na przesłankę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. powinien wykazać oczywistą zasadność wniesionej skargi kasacyjnej przejawiającą się kwalifikowanym charakterem naruszenia przepisów prawa prowadzącym do niebudzącego wątpliwości wniosku, że zaskarżone orzeczenie jest jaskrawo nieprawidłowe (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2015 r., IV CSK 17/15, LEX nr 1770910). Argumenty powoda nie przekonują jednak o takim jej charakterze. Wywody odnoszą się do tych samych kwestii, które mają równocześnie stanowić o występowaniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebie wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości czy też świadczyć o rozbieżności w orzecznictwie. Jest to błąd logiczny w rozumowaniu skarżącego, gdyż nie jest możliwe jednoczesne wykazywanie, że w sprawie istnieje zagadnienie prawne dotyczące wykładni określonych przepisów prawa i że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi istotne zagadnienie prawne, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, Lex 1770903). Przedstawione przez skarżącego argumenty nie wykazują oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Wprawdzie powódka nie wskazała w pozwie, że złożyła pozwanemu oświadczenie o odstąpieniu od umowy z powodu podstępu, jednak od początku powoływała się na nieważność zawartej umowy z powodu oszukańczego wprowadzenia jej w błąd. W tych okolicznościach

stanowisko Sądów obu instancji, że późniejsze przytoczenie faktu złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o sprzedaży mieszkania stanowiło uszczegółowienie okoliczności faktycznych, nie dowodzi oczywistego i jednoznacznego błędu w ocenie prawnej powództwa.

Uznać zatem należy, iż wymieniona przez skarżącego podstawa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zachodzi. Okoliczności sprawy nie wskazują także, aby zachodziły inne podstawy przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z treści § 2 ust. 1 i 2, § 6 pkt 5 i § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 490) w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).